

О. В. Білостоцький

асп., суддя

науковий керівник: д.ю.н., проф. Т. В. Степанова

ДОКТРИНА ІМУНІТЕТУ І ДИСКРЕЦІЯ: РОЗМЕЖУВАННЯ ПОНЯТЬ

Останні події в нашій державі вказують на те, що поняття суддівського імунітету та дискреції часто зміщують або навіть ототожнюють, а деякі автори та судді вважають дискрецію складовою суддівського імунітету. Тому дослідження та розмежування вказаних понять видається актуальним.

Держава та суспільство, пред'являючи до носіїв судової влади та їх професійної діяльності особливі вимоги, зобов'язані забезпечити їм відповідні засоби правового захисту. Наділення суддів недоторканністю відповідає загальноновизнаним принципам і нормам міжнародного права і має на меті забезпечення основ конституційного ладу, пов'язаних з поділом влади, самостійністю і незалежністю судової влади.

Як вірно зазначає А. В. Іванцова, суддівська недоторканність складається з суддівського імунітету і суддівського індемнітету. Суддівський імунітет – неможливість притягнення судді до кримінальної відповідальності, арешту, затримання та інше, без відповідного дозволу певного органу. Суддівський індемнітет – «неможливість будь-яких форм переслідування судді за думки, висловлені ним при виконанні службових обов'язків» [1, с. 24]; «захист судді від притягнення до відповідальності за прийняте ним рішення» [1, с. 24]; «невідповідальність судді за висловлену ним при здійсненні правосуддя думку і прийняте рішення, якщо вироком суду, що набрав законної сили, не буде встановлена вина судді у злочинному зловживанні» [2, с. 7].

Ч. 1 ст. 49 Закону України «Про судоустрій та статус суддів» встановлює, що «суддю не може бути притягнуто до відповідальності за ухвалене ним

судове рішення» [3, ст. 49]. Безперечно, в даному випадку мова йде лише про сумлінне ставлення судді до виконання ним своїх обов'язків.

Виходячи з вищевказаного, індемнітет безпосередньо пов'язаний з поняттям та змістом дискреції, проте не повинен ототожнюватися з ним.

Термін «дискреція» (лат. *discretio*; англ. *discretion*) означає «право, можливість діяти за власним розсудом» [4]. Слід зауважити, що не всі повноваження судді можуть бути віднесені до дискреційних, а лише ті, що дають йому альтернативу при винесенні судового акта.

Вказаний зміст вкладають в поняття дискреції і в Європі. Зокрема, в абз. 3 п. II Рекомендації Ради Європи № R (80) 2 «Щодо здійснення дискреційних повноважень адміністративними органами», прийнятій Комітетом Міністрів Ради Європи 11.03.1980 закріплено, що «термін «дискреційне повноваження» означає повноваження, яке надає органу певний ступінь свободи під час прийняття рішення, таким чином, даючи йому змогу вибрати з кількох юридично допустимих рішень те, що буде найбільш прийнятним» [5].

Недоторканність, на якій будується доктрина імунітету, більш широке поняття, і може бути розповсюджене не лише на суддю, але й на свідка, якщо обмежуватися процесуальною складовою. Крім того, слід зауважити, що доктрина імунітету має значно більш широкі межі та включає також імунітет держави, що є складовою міжнародного приватного права. Тому ні в якому разі зазначена доктрина не може розглядатися як явище, тотожне дискреції як повноваженню певного органу.

Єдине, що можна відзначити – що дискреція на даний час застосовується в понятійному апараті не тільки судових органів, але й адміністративних органів, органів влади та управління. Тому слід визнати, що коло застосування даного поняття також є різнорідним та багатоаспектним. Вказане обґрунтовує актуальність проведення подальших досліджень в даному напрямку.

Список використаної літератури

1. Іванцова А. В. Визначення поняття суддівський індемнітет: загальна характеристика та міжнародно-правовий аналіз. Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні : Матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (м.Чернівці, 18–19 жовтня 2018 р.). Чернівці, 2018. С. 22–25.
2. Кузнецова И. С. Иммуниеты и ответственность как элементы конституционно-правового статуса судьи : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11. Москва, 2010. 31 с.
3. Про судоустрій та статус суддів : Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> (дата звернення: 01.11.2020).
4. Бизнес-словарь. URL: http://www.businessvoc.ru/bv/TermWin.asp?theme=&word_id=3677 (дата звернення: 01.11.2020).
5. Щодо здійснення дискреційних повноважень адміністративними органами : Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи № R (80) 2 від 11.03.1980 *Адміністративна процедура та адміністративні послуги. Зарубіжний досвід і*

пропозиції для України / Автор-упорядник В. П. Тимощук. Київ : Факт, 2003.
С. 469–479.